

TOVAR ISHLAB CHIQUARISH MANBALARI VA TOVARLAR BOZORINING KENGAYISHI

Shodmonov Sayidbek Abduvayitovich

assistant, Andijon mashinasozlik instituti

Nasirov Ilxam Zakirovich

t.f.n., professor, Andijon mashinasozlik instituti

Hozirgi vaqtda iqtisodiy jihatdan rivojlangan mamlakatlarda sifat, ichki va tashqi bozorga chiqariladigan mahsulot hajmini ko'paytirish garovi va foyda olishning asosiy manbaya hisoblanadi. Ma'lumki, mamlakatda sifatli mahsulot qancha ko'p ishlab chiqarilsa, shuncha sifatsiz mahsulotlar miqdori kamayishiga, uning hisobiga xomashyo va yarimfabrikatlarning tejalishiga, me'yoriy-texnik hujjatlarda belgilangan talablarga rioya qilish hisobiga tayyor mahsulot realizatsiyasining oshishiga olib keladi [1-4].

Hozirgi kunda Respublikamiz birgina Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) davlatlari bilangina emas, balki dunyoning ko'pgina rivojlangan mamlakatlari bilan iqtisodiy aloqalarning rivojlanishida, tashqi bozorga chiqarish uchun mo'ljallangan mahsulot sifati hal qiluvchi omillardan biri bo'lib hisoblanadi va iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, davlat siyosatini mustahkamlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ma'lumki, mahsulot sifati uning asosiy ko'rsatkichlari orqali xarakterlanadi. Shuning uchun ham mahsulot sifatiga qo'yiladigan talablar va me'yoriy hujjatlarga kiritiladigan sifat ko'rsatkichlari ilg'or fan va texnika, texnologiya va xalqaro tajribalarning talablariga javob beradigan bo'lishi kerak [5-9].

Raqobat kuchli bo'lgan bozorda ishlab chiqarilayotgan mahsulot qancha sifatli bo'lsa, u shuncha jahon bozorida o'z o'rnini topadi va mamlakat iqtisodiyotiga ma'lum darajada ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tashqi bozorga chiqariladigan mahsulot hajmi mamlakatda ishlab chiqarilayotgan mahsulot sifatiga bog'liq bo'ladi. O'zbekiston iqtisodiyoti rivojlanib borar ekan, iste'mol bozorini aholi talabiga javob beradigan sifatli tovarlar bilan to'ldirish asosiy vazifalardan biri bo'lib hisoblanadi. Bunday vazifani bajarish uchun bir tomondan aholi ehtiyojini o'rganish zarur bo'lsa, ikkinchi tomondan, xalq iste'mol tovarlarini aholi talabiga mos ravishda ishlab chiqarish zarur. "Nooziq-ovqat tovarlari ekspertizasi obyektlari fani" tovarlar iste'mol qiymatining shakllanishi, sotilishi va ishlatilishi davridagi o'zgarish qonuniyatlarini o'rganadi [10-14].

Tovar deb sotish uchun mo'ljallangan mehnat mahsuliga aytiladi. Tovar almashuv va iste'mol qiymatlarga ega. Almashuv qiymatni mavhum (abstrakt) mehnat va iste'mol qiymatni muayyan (konkret) mehnat yaratadi [15-19].

Iste'mol qiymati deb tovarlar xaridorning muayyan ehtiyojini qondira oladigan ijobiy xususiyatlari va tarkibi hamda tuzilishini ifodalovchi konstruktiv ko'rsatkichlari yig'indisiga aytiladi. Iste'mol xususiyatlarga iste'mol davrida namoyon bo'ladigan xususiyatlar kiradi. Konstruktiv ko'rsatkichlarga o'icham, hajm, quvvat va zichliklar misol bo'la oladi.

Xususiyat deb material zarrachalarining tashqi muhit bilan o'zaro ta'siri natijasida hosil bo'ladigan hodisaga aytiladi. Tovarlarining iste'mol xususiyatlari ularning sifatini va

konstruktiv ko'rsatkichlar esa ularning assortimentini shakllantiradi. Sifat deb tovarlarni me'yor (nominal) sharoitda ishlatishda iste'molchilar ehtiyojini qondira olish qobiliyatining darajasiga aytiladi [20-25].

Tovarlar sifati bo'yicha sortlarga bo'linadi. Standartlarda sifat ko'rsatkichlari me'yorlab qo'yiladi. Sifat ko'rsatkichlari deb tovarlarning iste'mol xususiyatlarini miqdor jihatdan belgilaydigan ko'rsatkichlarga aytiladi. Assortiment deb iste'mol xususiyatlari bir xil bo'lib, bir-biridan konstruktiv ko'rsatkichlari bilan farq qiladigan tovarlar yig'indisiga aytiladi. Sifat va assortiment iste'mol qiymatning tarkibiy qismlari bo'lib hisoblanadi [26-29].

Tovarlar bozori kichik biznesning rivojlanishi tufayli kengayishi bilan bir qatorda, tovar ishlab chiqarish manbalari ham nihoyatda kengayib bormoqda. Shuning bilan birgalikda tovarlar assortimenti va sifat ko'rsatkichlari turlicha bo'lib, ularning iste'mol xususiyatlari, tamg'alanishi, o'rab-bog'lanishi, saqlanishi, tashilishi firma (korxon)ning imkoniyatlari va ishlab chiqaruvchining malakasiga bog'liq bo'lib qolmoqda. Lekin, tovar ishlab chiqaruvchilar, tadbirkorlar, tijoratchilar va boshqa bozor ishtirokchilari hozirgi kunda tovar, uni standartlashtirish va sertifikatlashtirish, ularning iste'mol xususiyatlari, parametrik tavsiflari, ishlatilishi, ijtimoiy muvofiqligi, tovar belgilari, tovar haqidagi axborotlar va boshqa tavsiflarini bilmasdan turib tovarlar savdosini olib bormoqdalar [30-32].

Yuqoridagilarni inobatga oigan holda "Xizmatlar sohasi (Tovar ekspertizasi xizmatlarini tashkil etish)" ta'lim yo'nalishining o'quv rejasiga "Nooziq-ovqat tovarlari ekspertizasi asoslari", "Nooziq-ovqat tovarlari ekspertizasi obyektlari", "Nooziq-ovqat tovarlari ekspertizasi xizmatini tashkil etish", "Standartlashtirish, sertifikatlashtirish va metrologiya xizmati" fanlari kiritilgan bo'lib, xalq iste'mol tovarlari sifatini ekspertiza qilish va xavfsizligini ta'minlash ishlarini tashkil etishning muhim jihatlari, tovar ekspertizasi obyektlari, subyektlari, usullari, tovar axboroti vositalari kabi mavzular bo'yicha bakalavriat talabalariga takomillashgan davlat standartlari asosida yetkazilishi shart bo'lgan asosiy bilimlar va ko'nikmalar berishni qamrab olingan.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Murodjon o'g'li, E. B., & Farhod o'g'li, I. S. (2023). SHAHAR YO 'LLARINI JIHOZLASHDA ME'YORIY TALABLARGA MOSLIGINI O 'RGANISH VA TAVSIYALAR ISHLAB CHIQISH. *Oriental Journal of Academic and Multidisciplinary Research*, 1(3), 47-50.

2. Murodjon o'g'li, E. B. (2024). INSONIYAT VA JAMIYAT RIVOJLANISHIDA ILM, FANNING AXAMIYATI. *TADQIQOTLAR*, 29(2), 105-108.

3. Murodjon o'g'li, E. B. (2023). O 'ZBEKISTONDA TRANSPORT SEKTORINING ZAMONAVIY XOLATI VA UNING RIVOJLANISH DARAJASI. *Scientific Impulse*, 2(15), 904-911.

4. Murodjon o'g'li, E. B., Kazimjanovna, V. M., & Abduraxmonovna, Y. N. (2023). Patentlash malumotlarini tayyorlash va patetlashga izlash ishlarini olib borish. *Oriental Journal of Academic and Multidisciplinary Research*, 1(3), 243-248.

5. Murodjon o'g'li, E. B., Hayrullo o'gli, A. Z., & Hayrullo o'g'li, Z. A. (2023). LOGISTIKA SOHASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH. THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD, 3(3), 86-90.
6. Gaffarov Makhammatzokir Toshtemirovich, Nasirov Ilham Zakirovich, Sobirova Tursunoy Abdipatto kizi, Hakimov Mavlonbek Solijon ugli. (2023). Recovery Of Fines From Drivers Of Foreign Vehicles. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3589–3591. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.446>.
7. Nasirov Ilkham Zakirovich- Ph.D., Gaffarov Mukhammadzokir Toshtemirovich, Doctoral Student. (2023). Consequences Of Complete And Undercombustion Of Fuel. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3597–3603. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.448>.
8. Malokhatkhon Karimovna KOSIMOVA, Davlatkhon Karimovna MUQIMOVA, Ilham Zakirovich NASIROV, Bahodirjon Zakirovich NOSIROV. WELDING MATERIALS USED IN THE RECOVERY OF CORRODED DETAILS IN THE CONTACT WELDING METHOD// Eur. Chem. Bull. 2023, 12(5), 1657-1662. DOI: <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.446>.
<https://eurchembull.com/uploads/paper/5aa8cc7f80ab74316113aca9aab7cb42.pdf>.
9. NASIROV ILXAM ZAKIROVICH, NURDINOV MURODALI ALIJONOVICH, GAFFAROV MUKHAMMADZOKIR TOSHTEMIROVICH, XAYDAROV MURODJON AKBARALIYEVICH, TO'RABOYEV HOLMUROD RUSTAMJON O'GLI. CONDUCTING LESSONS IN INVENTIVE METHODS// The Seybold Report- Seybold Publication, Box 644, 428 E. Baltimor Ave. Media, PA 19063. 227-234 p. <https://www.seyboldreport.org/issues>
10. Nasirov Ilham Zakirovich, Nurdinov Murodali Alijonovich, Nosirov Bahodirjon, Kuzibolaeva Dilnoza Tukhtasinovna, Obidzhonova Gulizebo Shukhratbek kizi. EFFECT OF SYNTHESIS GAS SUPPLY ON ENGINE PERFORMANCE// MSW MANAGEMENT -Multidisciplinary, Scientific Work and Management Journal. ISSN: 1053-7899, Vol. 33 Issue 2, December – 2023, Pages: 125-132. <https://mswmanagementj.com/index.php/home/article/view/50>
11. Qudbiyev, N. T., Qudbiyeva, G. A. Q., & Abduraximov, B. U. O. (2022). LOGISTIKADA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA ULARDAN FOYDALANISHNING DOLZARBLIGI. Scientific progress, 3(1), 133-142.
12. Tohirovich, Q. N. (2021). XALQARO MOLIVAVIY HISOB STANDARTLARIGA O'G'LI DOLZARBLIGI. Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali, 1(2), 56-64.
13. O'G'LI, R. U. R., Tohirovich, Q. N., & O'G'LI, Q. N. A. (2021). BILVOSITA SOLIQLARNING SOLIQ TIZIMIDAGI TUTGAN O'RNINI VA AHAMIYATI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(10), 719-723.
14. Shaxrinov Avazxonovna Kurbonova (2021). MAHSULOT TANNARXI HISOBIGA OLIHDA BOSHQARUV HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI. Scientific progress, 2 (8), 603-607.

15. Rahmatullo Rafuqjon o'g'li Rahimov (2022). Avtomobil transportida tashuv ishlarini amalga oshirishda harakat xavfsizligini ta'minlash uslublarini takomillashtirish yo'llari. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ, 750-754.
16. MUMINOVICH, S. A., & ZAKIROVICH, N. I. (2022). PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF MULTIMODAL TRANSPORTATION TECHNOLOGY. Saybold Report (TSRJ): Saybold Publications, Box, 644(428), 468-475.
17. Насиров, И. З. Солиев Бобуржон Абдираим Коулс.(2022). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ADAS ДЛЯ ПОМОЩИ ВОДИТЕЛЯМ. Американский журнал междисциплинарных исследований и разработок, 5, 94-105.
18. Насиров, И. З., & Гаффаров, М. Т. (2021). ЭЛЕКТРОННАЯ СИСТЕМА ПЛАТЕЖЕЙ В АВТОБУСАХ. Естественнонаучный журнал «Точная наука, 117, 2-5.
19. Nasirov Ixham Zakirovich, & Akromjonova Sayyoraхon Вахтиyor qizi. (2023). YO'L BOSHQARUVINI INTELLEKTUAL AXBOROT TIZIMLARI ASOSIDA AVTOMATLASHTIRISH . Journal of New Century Innovations, 21(4), 122–127. Retrieved from <http://www.newjournal.org/index.php/new/article/view/3070>
20. Саидкамоллов Исломжон Рахматулло угли и Насиров Ильхам Закирович. (2022). МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССА ВЫБОРА ОПТИМАЛЬНОГО ТИПА ПОДВИЖНОГО СОСТАВА ДЛЯ ПЕРЕВОЗКИ ЛЕКАРСТВ ДО ПОТРЕБИТЕЛЯ. Всемирный бюллетень социальных наук , 17 , 176–186. Получено с <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/1876>.
21. Хайдаров Муроджон Акбаралиевич, Nasirov Ixham Zakirovich. ANDIJON SHAHRIDA AHOLI YUKLARINI LOGISTIK TASHISHNI TASHKIL ETISH //PEDAGOG RESPUBLIKA ILMİY JURNALI. 7 – ТОМ 2 – SON / 2024 - YIL / 15 – FEVVAL, 223-231 б.
22. Организация пассажирских перевозок в городе Андижане с учетом экологического фактора. (2024). Инновации: Международный междисциплинарный журнал прикладных технологий (2995-486X) , 2 (1), 4-7. <https://multijournals.org/index.php/innovative/article/view/361>
23. To'raboyev Holmurod Rustamjon o'g'li. (2023). ANDIJON VILOYATIDAN O'TUVCHI XALQARO AVTOMOBIL YO'LLARIDA TRANSPORTLARNING O'TUVCHANLIGINI OSHIRISH HAMDA XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH. Journal of Universal Science Research, 1(11), 237–242. Retrieved from <https://universalpublishings.com/index.php/jusr/article/view/2672>
24. Хомидов Анварбек Ахмаджон ўғли, & Шодмонов Сайидбек Абдувайитович. (2022). ДАТЧИКИ ТЕМПЕРАТУРЫ. European Journal of Interdisciplinary Research and Development, 4, 62–66. Retrieved from <http://www.ejird.journalspark.org/index.php/ejird/article/view/65>
25. Шодмонов С. А., Ортиқов С. С., Abdiraxmonov R.A International journal for innovative Enjineering and Management Research Хиндистон Hyderabad 2021 THE RESULTS OF LOBORATORY STUDIES CONDUCTED TO DEVELOP THE

TECHNOLOGIY OF RESTOROTION OF SHAFTS March-2021, Volume 10, Issue 03,
Pages: 402-404 <https://ijiemr.org/downloads/Volume-10/ISSUE-3> 3 0.33 ball

26. Shodmonov, S. A. (2022). GLOBAL ELEKTR AVTOMOBILLARINI ISHLAB
CHIQISH VA ELEKTR MASHINA ASOSLARI.

27. Shodmonov Sayidbek Abduvayitovich, Abbasov Saidolimxon Jaloliddin o'g'li, &
Xomidov Anvarbek Axmadjon o'g'li. (2022). RESPUBLIKAMIZDA YUKLARNI
TASHISHDA LOGISTIK XIZMATLARNI QO'SHNI RESPUBLIKALARDAN OLIB
CHIQISH VA RIVOJLANTIRISH OMILLARI . JOURNAL OF NEW CENTURY
INNOVATIONS, 9(1), 83–90. Retrieved from
<http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/1970>

28. Shodmonov Sayidbek Abduvayitovich, Nasirov Ilxam Zakirovich.
ISTE'MOLCHILARNI MODDIY RESURSLAR BILAN OQILONA TA'MINLASHNI
TASHKIL ETISH// BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI, 23
YANVAR / 2024 YIL / 2 – SON, 37-44 б.

29. Turabayev, K. (2023, October). ANDIJAN CITY PUBLIC TRANSPORT TO
PROVIDE PRIORITY OF MOVEMENT. In Academic International Conference on Multi-
Disciplinary Studies and Education (Vol. 1, No. 20, pp. 34-36).
<https://aidlix.org/index.php/us/article/download/151/150>

30. L.Y.Bakirov M.A.Nurdinov “Avtomobillarda xalqaro yuk tashish qoidalari”. T.
2021 370 bet.

31. Nurdinov M., G'anijonov M., Abdupattoyev B. CARGO ON INTERNATIONAL
HIGHWAYS REST AREAS FOR CARS //Theoretical aspects in the formation of
pedagogical sciences. – 2022. – T. 1. – №. 6. – S. 302-308.

32. Muqimova D., Nurdinov M. COMPLIANCE WITH RESPONSIBILITY AND
WORK REGIMES OF DRIVERS IN LEGAL REGULATORY DOCUMENTS DUE TO
ACCIDENTS IN THE TRANSPORTATION OF INTERNATIONAL GOODS BY
TRUCKS //Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2022. – T. 1. –
№. 2. – S. 15-25.